

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เกิดมาต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย สิ่งที่เข้ามากระทบจะมีสิ่งที่เป็นปัญหา มากบ้าง น้อยบ้างแตกต่างกันไป ซึ่งธรรมชาติก็ได้สร้างสมองให้มนุษย์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และในยุคของข้อมูลสารสนเทศ ในแต่ละวันมีข้อมูลผ่านเข้ามามากมาย ข้อมูลที่เข้ามามีความสำคัญมาก ผู้ที่รู้จักการคิดวิเคราะห์ก็จะทำให้ไม่หลงเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้องรู้จักเลือกรับฟัง และตัดสินใจอย่างฉลาดรู้ทันเหตุการณ์ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในยุคปัจจุบันจึงควรเน้นที่การพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในยุคข่าวสารได้อย่างมีความสุขดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ตรัสไว้ว่า ต้องช่วยกันให้การศึกษาดีขึ้น โดยเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ เพื่อจะได้คนที่มีคุณภาพ ครูต้องพัฒนาวิธีคิด กระตุ้นให้นักเรียนคิด ฝึกให้นักเรียนเป็นคนอยากรู้อยากเห็น รักการศึกษาค้นคว้า ให้เด็กเกิดความสงสัย สนุกกับการเรียน ชูชนกับความรู้ ให้ความสำคัญนักเรียนที่มีแนวคิดที่แตกต่าง ให้เด็กกล้าที่จะแสดงความคิดที่แหวกแนว (พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, อ้างถึงใน คูลีตา แดงประเสริฐ, 2549, หน้า 1)

การคิดเป็นกลไกสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้และแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี ดังนั้นการคิดจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในอนาคต เป็นคุณลักษณะที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเด็กไทย การคิดเป็นทักษะมิใช่พรสวรรค์เพราะสามารถฝึกฝนได้ การส่งเสริมการคิดเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้องภายใต้การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การพัฒนาเด็กให้มีทักษะการคิด สามารถทำได้โดยจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 19)

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2) ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ข้อที่ 2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจรรณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2, 6) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และกำหนดไว้ในมาตรฐานประเมินคุณภาพสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์

ในจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ และคิดเป็นและทำเป็น การคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะมีความสามารถในด้านอื่นๆ เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ทั้งทางด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐาน ของการคิดทั้งหมดเป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ คือ การสังเกต การเปรียบเทียบ การคาดคะเน และการประยุกต์ใช้ การประเมิน การจำแนกแยกแยะประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุปผลเชิงเหตุผล การศึกษาหลักการ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การตั้งสมมติฐานที่มีผลมาจากการศึกษาค้นคว้าและการตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจด้วยเหตุผล ทักษะการคิดวิเคราะห์จึงเป็นทักษะการคิดระดับสูง ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการคิดทั้งหมด (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551, หน้า 53) การสร้างปัญญาวิธีให้กับเด็กรุ่นใหม่เพื่อให้เติบโตเป็นผู้นำทางปัญญาได้นั้น จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อให้เด็กอยากเรียนรู้เอื้อให้เด็กคิดสร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจากในอนาคต สื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในชีวิตประจำวัน ของมนุษย์ เด็กจะได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้มากมาย เด็กจึงควรได้รับการชี้แนะและสอนให้รู้จักพิจารณา วิเคราะห์แยกแยะสิ่งดี/ไม่ดี และเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543, หน้า 149 – 153)

จากข้อมูลทางวิชาการ พบว่า ปัญหาของกระทรวงศึกษาธิการที่สำคัญปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานหลายหน่วยงานได้ข้อสรุปว่า เด็กไทยคิดไม่เป็น ไม่ว่าจะเป็นการคิดแบบเหตุผล การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ประเมินผลด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยทั้งประเทศ ปรากฏว่าเด็กไทยมีความสามารถในการคิดเพียง 11.1% เท่านั้น ปัญหาเด็กไทยคิดไม่เป็น เป็นปัญหาระดับชาติ ซึ่งนักวิชาการด้านการศึกษามีความเห็นว่า เกิดจากการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กเรียนด้วย การท่องจำ และความไม่เป็นเอกภาพทางด้านการจัดการศึกษา จรรย์ คำภารัตน์ (2549, หน้า 1) จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า แม้การคิดวิเคราะห์จะมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว แต่การจัดการศึกษา เท่าที่ผ่านมายังไม่ได้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนเท่าที่ควร ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549 ก็ได้ระบุสภาพปัญหาวิกฤติเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของไทยว่า มีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาของอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน เนื่องจากเด็กและเยาวชนไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ความสามารถทางวิชาการ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาและคอมพิวเตอร์ยังไม่ได้มาตรฐาน และขาดการปลูกฝัง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 47)

นอกจากทักษะการคิดวิเคราะห์จะมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ทักษะอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือ ทักษะการอ่าน การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่งเพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ในทักษะวิชาด้านอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือคน คนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติที่จะรับผิดชอบประเทศในอนาคตการที่จะให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้าต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยการปลูกฝังสิ่งที่ดีให้กับเด็กคือ “หนังสือ” เพราะหนังสือเป็นแหล่งรวบรวม ความรู้ ความคิด วิทยาการต่าง ๆ ทุกด้านไว้ตั้งพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปี 2515 ที่ว่า “หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราว ความรู้ ความคิด วิทยาการทุกด้านทุกอย่าง ซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่านและพากเพียรพยายามบันทึกรักษา ไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปที่ใดความรู้ความคิดก็แพร่ไปถึงที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่า และเป็นประโยชน์อันประมาณค่ามิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ของมนุษย์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 136)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระดำรัสในเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กว่า เป็นหนังสือที่มีความสำคัญเพราะวัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ อยู่เสมอ ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เด็กอ่าน ให้ความรู้ให้ความบันเทิง เด็กๆ จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ รอบรู้ มีธรรมประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความปรารถนาที่จะทำแต่ประโยชน์ที่ควร (อรอนงค์ โชคสกุล, ศรีอัมพร ประทุมพันธ์, 2544, หน้า 1-2)

การพัฒนาเด็กให้มีทักษะการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านนั้น มณฑกา ช่างู๋ (2549, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างนิสัยรักการอ่าน และการสร้างสังคมการอ่านเป็นหน้าที่ของทุกคน เคยมีคำกล่าวว่า “การอ่านหนังสือเป็นการย่นเวลาประสบการณ์ความรู้” ทุกคนจึงต้องพยายามฝึกฝนตนเองให้เป็นนักอ่านที่ดี และช่วยส่งเสริมและสนับสนุนชักชวนให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของการอ่าน อันทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้อ่านควรรู้จักอ่าน รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการอ่าน ควรอ่านหนังสือที่มีคุณค่า การอ่านหนังสือจึงเปรียบเสมือนอาหารสมองที่ให้ปัญญาแก่ตนเอง การอ่านหนังสือจึงเป็นการพัฒนาสติปัญญาความรู้ ผู้เรียนควรอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากการอ่านหนังสือแบบเรียนของแต่ละสาขาวิชาที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนในชั้นเรียนจัดเป็นการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนที่เรียนได้เกรดระดับ 3 – 4 จำนวน 9 ใน 10 คน มักใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ ในห้องสมุด การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านจำเป็นต้องฝึกฝนกันเมื่อเด็กอายุยังน้อยอยู่โดยผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ในบ้าน ครู ตลอดจนคนสื่อมวลชนต่างๆ ต้องช่วยกันส่งเสริม ผู้ใหญ่ควรชักชวนให้เด็กๆ รักการอ่านหนังสือ ในขั้นตอนเริ่มต้นโดยเลือกหาหนังสือที่มีรูปภาพ มีการเล่าเรื่องประกอบเรื่องจากนิทานนำมาเล่าให้เด็กฟัง

ก่อนเข้านอน ชวนสนทนาถึงหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งที่เด็กชอบหรือชี้แนะให้เด็กหามาอ่าน ที่กล่าวมานี้เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กๆ เกิดความปรารถนาที่จะอ่านหนังสือต่อไป

กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท สรุปผลจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของ สมศ. ระดับปฐมวัย/ขั้น พื้นฐาน/เอกชน เป็นรายมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2550 สรุปได้ว่า โรงเรียนในศูนย์ ประสานงานการศึกษาสรรคบุรี 2 ที่รับการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ การประเมินคุณภาพภายนอก ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 4 ด้านผู้เรียน ซึ่งได้กำหนดไว้ “ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์” มีโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินถึง 16 โรงเรียน จากโรงเรียนที่รับการประเมินทั้งหมด 22 โรงเรียน (กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท, 2552, หน้า 6)

และจากการรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท พบว่า ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศูนย์ประสานงานการศึกษาสรรคบุรี 2 มีคะแนนต่ำอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง (กลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท, 2551, หน้า 1-4)

จากปัญหาดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เด็กไทยขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และไม่มีนิสัยรักการอ่าน การสร้างหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก เป็นวิธีการหนึ่งที่จะ กระตุ้นช่วยให้เด็กสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ จากการอ่านแล้วนำมาคิดหาเหตุผล สมสนิท ไพศาล (2548, หน้า 83) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและ หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด มีค่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด มีค่าเท่ากับ 0.7294 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 72.94 สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไร ยาพิมาย (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้หนังสือส่งเสริมการ อ่าน เรื่อง ไหมดีที่หนองบัวคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6648 แสดงว่า ผู้เรียนความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 66.48 ซึ่งสอดคล้องกับเอมอร ตั้งศุภกุล (2549, หน้า 40) ทำการศึกษาการสร้างและประเมินคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เรื่อง ประเพณีซาวินทซึล สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสร้างหนังสือส่งเสริม การอ่านเป็นการสร้างสื่อที่จะช่วยเสริมทักษะการอ่าน รวมทั้งเพิ่มพูนประสบการณ์ทางภาษา ของนักเรียนให้เป็นไปตามวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี หาก

นักเรียนมีหนังสือที่เหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับความสนใจในการอ่านก็จะช่วยดึงดูดความสนใจ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำหนังสือส่งเสริมการอ่านมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อส่งเสริมทักษะในการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน เพราะการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถและเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ดีขึ้นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนกับหลังการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

ความสำคัญของการวิจัย

1. หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นหนังสือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ประกอบด้วยเนื้อหาที่ให้ข้อคิดที่ดี มีคติเตือนใจแก่เด็ก เขียนด้วยคำประพันธ์กลอนสี่และภาพยยานี 11 หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากเนื้อหาที่อ่าน และเกิดความพึงพอใจกับเรื่องราวและภาพประกอบที่สวยงาม
2. หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะเป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการคิดในรูปแบบต่างๆ ในสาระการเรียนรู้อื่นๆ และนำไปใช้ในการประเมิน การผ่านเกณฑ์การคิดวิเคราะห์ที่หลักสูตรกำหนดไว้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดโลกออกไม้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของศูนย์ประสานงานการศึกษา สรรคบุรี 2 ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท จำนวน 16 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 251 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศูนย์ประสานงานการศึกษา สรรคบุรี 2 ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท จำนวนนักเรียน 24 คน โรงเรียนชุมชนวัดโคกดอกไม้ ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับสลากโรงเรียน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์

2.2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบด้วย คำประพันธ์หรือกรอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 เล่ม โดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียน เรียนรู้ได้ในชีวิตประจำวันและสัมพันธ์กับหลักสูตร

3.2 เป็นเนื้อหาที่ฝึกการคิดวิเคราะห์ โดยการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

3.3 เป็นเนื้อหาที่สามารถนำไปสู่การประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนได้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ใช้เวลาทดลองสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เวลา 12 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาง่ายต่อการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนาน มีความรู้ในเรื่องต่างๆ สร้างขึ้นโดยคำนึงถึง จิตวิทยาและการเรียนรู้ มีภาพประกอบสวยงามทำให้เด็กสนใจอ่าน และเนื้อหาต้องเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรมที่ดีงาม รูปเล่มสวยงาม มีภาพประกอบ สามารถเขียนได้ทั้ง ร้อยแก้ว และร้อยกรอง เด็กสามารถอ่านได้ตลอดเวลาที่ต้องการอ่าน ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด และวิธีสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ซึ่งประกอบด้วย หน้าปกนอก ปกใน คำแนะนำการใช้ จุดประสงค์เนื้อเรื่อง คำและความหมาย แบบฝึกหัด แบบทดสอบ เฉลยข้อทดสอบและ เอกสารอ้างอิง

การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย หมายถึง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1. กำหนดเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับหลักสูตรและความสนใจของผู้เรียน
2. การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม
3. การจัดการเรียนการสอน การฝึกคิดวิเคราะห์โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน
4. การประเมินผลหลังสอน แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงหนังสือเพื่อให้ได้หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สมบูรณ์ สำหรับการนำไปใช้ต่อไป โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อไว้เท่ากับ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายเล่มแต่ละเล่มของผู้เรียน ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการเรียนครบทั้ง 5 เล่ม ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

ทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อมูล ตามความเป็นจริง เข้าใจถึงผลดีผลเสีย ตลอดจนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี คิดวิเคราะห์ความสำคัญเน้นรูปแบบการคิดวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องหรือเนื้อหาที่อ่าน โดยประเมินได้จากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบหรือเกี่ยวข้องเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก ความปลื้มปิติยินดี หากสิ่งที่เข้ามากระทบ ตรงกับความต้องการ ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จะเกิดความชอบ ความรัก ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่ดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดโคกดอกไม้ ที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนชุมชนวัดโคกดอกไม้ อำเภอสรรคบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

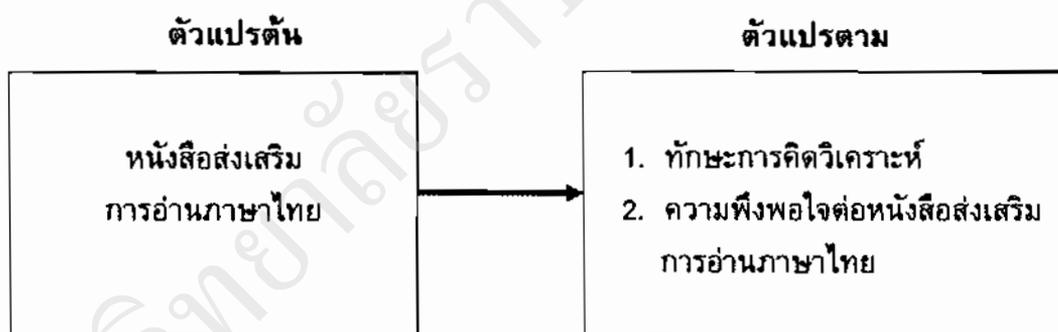
ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จากการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านและทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนี้

หนังสือส่งเสริมการอ่านเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ศึกษาหลักทฤษฎีและจิตวิทยาการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก โดยอาศัยทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม (Bloom, 1957, pp.148-150) ที่ได้กล่าวถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ 3 ด้าน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์

เนื้อหา ประกอบด้วย ความสามารถในการค้นหาประเด็นต่างๆ ในข้อมูลการแยกแยะความจริงออกจากสมมติฐาน ความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลอื่นๆ ความสามารถในการบอกถึงสิ่งจูงใจและการพิจารณาพฤติกรรมของบุคคลและของกลุ่มความสามารถในการแยกแยะข้อมูลสรุปจากความปลีกย่อย 2) การคิดวิเคราะห์ที่ความสัมพันธ์ ประกอบด้วยความเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดในบทความและข้อความต่างๆ ความสามารถในการระลึกได้ว่ามีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับบทความนั้น ความสามารถในการแยกความจริงหรือสมมติฐานที่เป็นใจความสำคัญหรือโต้แย้งที่นำมาสนับสนุนข้อสมมติฐานนั้น ความสามารถในการตรวจสอบสมมติฐานที่ได้มา ความสามารถในการแบ่งแยกความสัมพันธ์ของสาเหตุและผลจากความสัมพันธ์อื่นๆ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ขัดแย้ง แบ่งแยกสิ่งที่ตรงและไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และแยกรายละเอียดที่สำคัญและไม่สำคัญได้ 3) การคิดวิเคราะห์หลักการ ประกอบด้วย ความสามารถในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อความและความหมายขององค์ประกอบต่างๆ ความสามารถในการวิเคราะห์รูปแบบในการเขียน ความสามารถในการวิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียน ความเห็นของผู้เขียนหรือลักษณะของการคิด ความรู้สึกที่มีในงาน ความสามารถในการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เขียนในด้านต่างๆ ซึ่งการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นการเขียนให้เด็กอ่าน จำเป็นจะต้องศึกษา หาความรู้ในการเขียน และเทคนิควิธีการเขียนให้เข้าใจต้องมาก่อน รังสิมันต์ นิมรักษ์ (2550, หน้า 11) ได้อธิบายไว้ว่า การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านก็เหมือนกับการเขียนนวนิยายสักเรื่องหนึ่งนั่นเอง คือ ต้องมีแนวคิดของเรื่อง โครงเรื่อง ฉาก บทสนทนา การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง ท่วงทำนอง การเขียน ตัวละคร คติจากเรื่อง ส่วนนวนิยายจะแตกต่างกันบ้างก็ที่ขนาดความยาวเท่านั้น นวนิยายเป็นหนังสือขนาดยาว แต่หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือขนาดสั้น และต้องเขียนตามความสนใจของเด็กแต่ละวัย ในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านหากแนวคิดของเรื่องดี โครงเรื่องดี ฉากกลมกลืน บทสนทนากระชับ การเปิดเรื่องเยี่ยม การดำเนินเรื่องชวนติดตาม การเปิดเรื่องประทับใจ ท่วงทำนองการเขียนชวนอ่าน ตัวละครไม่มากหรือน้อยเกินไป คติจากเรื่องชัดเจน ส่วนนวนิยายสละสลวย หนังสือที่เขียนย่อมเป็นหนังสือดีที่น่าอ่านอย่างแน่นอน

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้ การเตรียมความพร้อมและให้ความรู้พื้นฐานในการอ่าน โดยทำกิจกรรมกลุ่ม แบ่งเด็กเป็น 3 ระดับ เด็กเรียนเก่ง เด็กเรียนปานกลางและเด็กเรียนอ่อน ซึ่งแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ เกณฑ์การให้คะแนนจากแบบทดสอบ กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การช่วยเหลือกัน ความสามัคคี การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เลือกประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม และบอกบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน การจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน ครูจัดกิจกรรมกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่หนังสือส่งเสริมการอ่าน เช่น นักเรียนดูรูปภาพ สนทนา ช้กถาม ร้องเพลง หรือใช้กระตุ้นเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เรื่องที่

จะสอนขั้นฝึกปฏิบัติ กิจกรรมอ่านหนังสือส่งเสริมการอ่าน แล้วฝึกการตั้งคำถาม ตอบคำถาม ประเภทการคิดวิเคราะห์ แสดงบทบาทสมมติ หรือเขียนข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ กิจกรรมนำเสนอผลงานการทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมสรุปเรื่องราวที่อ่านโดยทำเป็นแผนภูมิรูปภาพความคิด (mind mapping) กิจกรรมสรุปเรื่อง (summarizing) กิจกรรมทำแบบฝึกหัดท้ายเล่ม การวัดและประเมินผล นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายเล่มและทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยครูเป็นผู้ประเมิน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยศึกษาจากทฤษฎีและศึกษาวิธีการเขียนของรังสิมันต์ ฉิมรัักษ์ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดโครงเรื่อง ฉาก บทสนทนา การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การสร้างตัวละคร บทสนทนา การดำเนินเรื่อง ตัวละครไม่มากหรือน้อยเกินไป คติจากเรื่องชัดเจน สำนวนภาษาสละสลวย และศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของบลูม (Bloom) การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย ความสามารถในการค้นหาประเด็นต่าง ๆ ในข้อมูลการแยกแยะความจริงออกจากสมมติฐาน ความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลอื่นๆ ความสามารถในการบอกถึงสิ่งจูงใจ และการพิจารณาพฤติกรรมของบุคคลและความสามารถในการแยกแยะข้อมูล โดยสร้างเป็นแบบฝึกและแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน